

Kopsavilkums par
**iekšējās kontroles
sistēmas korupcijas un
interesešu konflikta riska
novēršanai efektivitātes
izvērtējumu
ambulatorajās
ārstniecības iestādēs**

2026

Iekšējā pretkorupcijas kontroles sistēma veselības aprūpes nozarē ir būtisks instruments, lai nodrošinātu caurskatāmu publisko līdzekļu izlietojumu, vienlīdzīgu pacientu piekļuvi pakalpojumiem, korupcijas risku un interešu konflikta novēršanu, kā arī stiprina sabiedrības uzticību veselības aprūpes sistēmai kopumā.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas pasākumu plāna 2023.–2025. gadam 4.3. pasākums (turpmāk - Pasākums) paredz monitorēt un nodrošināt, ka valsts apmaksātus veselības aprūpes pakalpojumus, sniedz tikai tie veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēji, kuriem ir ieviesta iekšējās kontroles sistēma korupcijas un interešu konflikta riska novēršanai.

Normatīvais regulējums¹ paredz pienākumu no 2022. gada 1. janvāra ambulatorajām ārstniecības iestādēm, kuras sniedz valsts apmaksātus veselības aprūpes pakalpojumus vismaz piecos pakalpojumu veidos, ieviest iekšējās pretkorupcijas kontroles sistēmu. Papildus metodisko atbalstu prasības ieviešanai sniedz Vadlīnijas par iekšējās kontroles sistēmas pamatprasībām korupcijas un interešu konflikta riska novēršanai privātajās ambulatorajās ārstniecības iestādēs apstiprināšanu.²

Ārstniecības iestādēm, slēdzot līgumu ar Nacionālo veselības dienestu par veselības pakalpojumu sniegšanu, jāiesniedz apliecinājums par iekšējās pretkorupcijas kontroles sistēmas ieviešanu. Nacionālā veselības dienesta 2025. gada maijā sniegtā informācija liecina, ka apliecinājumu ir iesniegušas visas 80 ārstniecības iestādes.

Lai īstenotu Pasākumu, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs aicināja privātās ambulatorās ārstniecības iestādes pieteikties iekšējās pretkorupcijas kontroles sistēmas novērtējuma veikšanai.

Aicinājumam atsaucās piecas ārstniecības iestādes, kas, izmantojot metodoloģiju,³ veica savās iestādēs ieviesto iekšējās pretkorupcijas kontroles sistēmu efektivitātes novērtējumu.

[1] Ministru kabineta 2028. gada 28. augusta noteikumi Nr.555 "Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība" 8.7. apakšpunkts.

[2] Vadlīnijas par iekšējās kontroles sistēmas pamatprasībām korupcijas un interešu konflikta riska novēršanai privātajās ambulatorajās ārstniecības iestādēs.

[3] Iekšējās pretkorupcijas kontroles sistēmas efektivitātes novērtēšanas metodoloģija, pieejams: <https://www.knab.gov.lv/lv/iekseja-kontrolle>.

Apkopojot ārstniecības iestāžu sniegto informāciju par iekšējām pretkorupcijas kontroles sistēmām, tika veikta šo sistēmu analīze un sniegti priekšlikumi turpmākai rīcībai. Pasākuma izpilde veicināja korupcijas risku apzināšanu un to mazināšanu veselības nozarē, kā arī veido pamatu turpmākai iekšējās pretkorupcijas kontroles sistēmu pilnveidei, nodrošinot augstāku pārvaldības caurskatāmību un integritāti ārstniecības iestādēs.

Secinājumi

1. Normatīvais regulējums nosaka prasību ārstniecības iestādēm, kuras sniedz valsts apmaksātus veselības aprūpes pakalpojumus noteiktā apjomā, izstrādāt un ieviest iekšējās pretkorupcijas kontroles sistēmu.
2. Kvalitatīva iekšējās pretkorupcijas kontroles sistēma ārstniecības iestādēs nodrošina caurskatāmu un atbildīgu iestādes darbību, savlaicīgu risku identificēšanu un novēršanu, kā arī veicina sabiedrības uzticēšanos veselības aprūpes sistēmai.
3. Nacionālā veselības dienesta rīcībā esošā informācija apliecina, ka visas ārstniecības iestādes, kurām tas ir pienākums, ir iesniegušas apliecinājumu par iekšējās pretkorupcijas kontroles sistēmas ieviešanu, tādējādi formāli nodrošinot normatīvajos aktos noteikto prasību izpildi.
4. Ārstniecības iestāžu sniegtā informācija liecina, ka iekšējās pretkorupcijas kontroles sistēmas ieviešanas līmenis kopumā ir nevienmērīgs – līdzās pilnveidotām un integrētām iekšējām pretkorupcijas kontroles sistēmām, pastāv arī iestādes, kurās sistēma vēl ir attīstības stadijā.
5. Integritātes kultūras veicināšanas jomā lielākajā daļā iestāžu ir izstrādāti un apstiprināti ētikas (rīcības) kodeksi, tomēr ne vienmēr tie satur skaidras korupcijas un interešu konflikta definīcijas, praktiskus piemērus un rīcības algoritmus, kā arī netiek nodrošināta regulāras darbinieku mācības un aktīva vadības iesaiste.
6. Korupcijas risku identificēšana un novērtēšana ārstniecības iestādēs pārsvarā ir integrēta vispārējā risku pārvaldības sistēmā, tomēr bieži vien korupcijas riski netiek izdalīti un analizēti pietiekami padziļināti, nav noteikta korupcijas riska apetīte un trūkst dokumentētu, regulāru risku novērtēšanas procedūru.

7. Reaģēšana uz korupcijas riskiem ārstniecības iestādēs kopumā balstās uz esošajiem iekšējās kontroles mehānismiem, tomēr ne visās iestādēs ir izstrādāti strukturēti un regulāri atjaunoti korupcijas risku novēršanas pasākumu plāni, kā arī pastāv izaicinājumi personāla kapacitātes un specializētu zināšanu trūkuma dēļ.
8. Lai nodrošinātu skaidru un regulāru saziņu, ārstniecības iestādēs ir izveidoti ziņošanas mehānismi, tostarp trauksmes celšanas kanāli, tomēr informēšanas regularitāte, vadības iesaiste un sistemātiska atgriezeniskā saite darbiniekiem ne vienmēr tiek nodrošināta pietiekamā apjomā.
9. Vairumā ārstniecības iestāžu ir noteiktas uzraudzības procedūras, taču tās nereti ir formālas un netiek regulāri pārskatītas, ja nav konstatēti korupcijas gadījumi, tādējādi ierobežojot sistēmas attīstību un preventīvo raksturu.

Priekšlikumi

1. Veicināt integritātes kultūras nostiprināšanu ārstniecības iestādēs, nodrošinot, ka ētikas (rīcības) kodeksi tiek regulāri aktualizēti, papildināti ar skaidrām korupcijas un interešu konflikta definīcijām, praktiskiem piemēriem un rīcības scenārijiem, kā arī nodrošinot to pieejamību visiem darbiniekiem.
2. Nodrošināt vadības aktīvāku iesaisti integritātes kultūras veidošanā, nodrošinot skaidru “toni no augšas”.
3. Stiprināt korupcijas risku identificēšanas un novērtēšanas procesu, paredzot atsevišķu, dokumentētu korupcijas risku novērtējumu, tostarp nosakot korupcijas riska apetīti un regulāri pārskatot riskus, reaģējot uz izmaiņām iestādes darbībā vai ārējā vidē.
4. Veicināt mērķtiecīgas un regulāras darbinieku mācības par korupcijas risku pārvaldību, pielāgojot mācību saturu konkrētās iestādes identificētajiem riskiem un darbinieku pienākumiem, neaprobežojoties ar vienreizējiem vai vispārīgiem pasākumiem.
5. Pilnveidot “reaģēšanu uz korupcijas riskiem”, izstrādājot un ieviešot strukturētus korupcijas risku novēršanas pasākumu plānus, nodrošinot to periodisku izvērtēšanu un aktualizēšanu, kā arī stiprinot atbildīgo darbinieku kapacitāti.

6. Uzlabot iekšējo saziņu un informēšanas regularitāti, tostarp veicinot regulāras vadības un darbinieku sanāksmes, iekšējās aptaujas un atgriezeniskās saites mehānismus par iekšējās pretkorupcijas kontroles sistēmas darbību.

7. Nodrošināt mērķtiecīgu iekšējās pretkorupcijas kontroles sistēmas uzraudzību un izvērtēšanu arī gadījumos, kad nav konstatēti korupcijas gadījumi, uzsverot preventīvo pieeju un regulāru sistēmas pilnveidi atbilstoši metodoloģijai un labajai praksei.

8. Veicināt izglītošanas pasākumu regulāru un sistemātisku īstenošanu, paredzot to kā neatņemamu iekšējās pretkorupcijas kontroles sistēmas uzturēšanas elementu, neaprobežojoties ar vienreizējām mācībām.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs

 Citadeles iela 1, Rīga, LV-1010, Latvija

 www.knab.gov.lv

